

ЕМОЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПРОФЕСІЙНО-ТВОРЧОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ХУДОЖНИКА-ПЕДАГОГА

*Перш, ніж копія того, що бачить художник,
пройде через його руку, вона повинна пройти через його серце.
О. Роден*

Одним із пріоритетних завдань вищої педагогічної освіти є розкриття творчого потенціалу майбутніх учителів, їх професійний і особистісний саморозвиток. Особливо актуальною ця проблема постає у системі мистецької освіти.

З огляду на те, що емоційно-чуттєва сфера домінує у мистецтві й творчості, слід враховувати значення емоційного чинника у процесі фахової підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Емоції – невід’ємний компонент життєдіяльності обдарованої, творчої особистості, спрямованої на саморозвиток і самореалізацію. Емоційно багата особистість працює швидко, захоплено та експресивно, що позначається на продуктивності.

Емоції можуть позитивно впливати на розкриття творчого потенціалу, адже акти творчості, періоди творчого натхнення пов’язані з отриманням емоційного задоволення, відчуттям особливого творчого піднесення.

На думку Л. Єрмолаєвої-Томіної, потреба в переживанні позитивних емоцій є основою творчості [2, с. 106], з чим ми цілком погоджуємося.

На важливість емоційної активності художника у процесі творчості вказує В. Кузін, визначаючи три найбільш суттєві компоненти його емоційного стану під час створення художнього твору: а) емоційне переживання від об’єкта зображення; б) емоційне переживання від самого процесу зображення; в) загальний емоційний стан художника, який виявляється в легкості емоційного збудження, у силі й глибині його вияву [4, с. 218.].

Художня емоційність характеризує особистісний зміст, якість, динаміку емоцій і почуттів. До них належать: *вразливість, чутливість, імпульсивність*. Ці якості характеризують ставлення

людини до явищ і подій довкілля. Вони міцно пов'язані з її особистісними й естетичними особливостями: світоглядом, переконаннями, ціннісними орієнтаціями, спрямованістю. В індивідуальному плані емоції характеризуються силою, тривалістю і лабільністю у різних формах їх перебігу: настрою, ставленні, реакціях на ситуацію [2, с. 106].

Емоційне ставлення й естетичні почуття художника до зображуваного сприяють створенню яскравих, незвичних образів та оригінальних композицій.

Динамічне, експресивне сприймання навколишнього світу відіграє важливу роль у процесі педагогічної й художньої творчості. Експресивність – це сила вияву почуттів і переживань, потреба в активній діяльності, бажання і вміння виразити власні емоції.

Емоційні переживання тісно пов'язані з формуванням естетичних почуттів – сфери найвищих людських почуттів, які активно впливають на духовне життя особистості, спонукають її до творчої діяльності за законами краси. Кожна фаза творчого процесу вимагає розвитку певного почуття і ставлення до світу, людей і до самого себе.

Естетичні потреби, емоції та почуття, смаки, погляди, ідеали І. Зязюн називає основними складниками естетичного досвіду. «Естетичний досвід через свої складові – спеціалізовані емоції й почуття, що обов'язково зумовлюють вольову діяльність, регулює людську поведінку, спрямовує дії людини на предмет, здатний задовольнити людську потребу» [1, с. 75].

У психологічних дослідженнях (Л. Виготський, О. Леонт'єв та ін.) доведено, що позитивні емоції скорочують час, необхідний для розвитку творчих здібностей особистості, умінь, навичок. Емоції виникають під час безпосереднього впливу подразників на головний мозок.

Таким чином, для розвитку позитивної мотивації у навчанні, на думку вчених, слід забезпечити процес переживання емоцій задоволення від досягнення успіхів, проявів самостійності та ініціативності, можливості самоствердження тощо [5, с. 95]. Для реалізації цього принципу педагог має розуміти внутрішній світ студента, використовувати методи емоційного стимулювання навчальної діяльності (заохочення і покарання, створення ситуацій успіху, позитивну атмосферу занять, постановку цікавих натюрмортів, вибір колоритної характерної натури, оригінальних

костюмів тощо). Також потрібно враховувати особливості темпераменту, характеру, інтересів, переживань і обов'язково індивідуальних здібностей кожного студента.

На думку Л. Єрмолаєвої-Томіної, для самореалізації у творчості перш за все необхідно розвивати *оптимізм*, який базується на вірі в силу і можливості людського розуму. Також вона наголошує на значущості розвитку емпатичного почуття, яке полягає в особливому сприйнятті, умінні перейнятися станом іншої людини чи об'єкта [2, с. 118–119].

О. Рудницька вважає *емпатію* найскладнішим, найзагадковішим утворенням людської психіки. Вона пов'язує її з такими властивостями, як чутливість, готовність вслуховуватися, вживатися, толерантно ставитися до іншого Я, відчувати іншого суб'єкта таким, яким він є, ставити себе на його місце. У свою чергу, входження в особистісний світ іншого передбачає потребу відкритості власного внутрішнього світу, особистісного, довірливого спілкування, відмови від готових упереджених оцінок [5, с. 66].

Більшість дослідників творчого процесу (Є. Ільїн, Я. Пономарьов та ін.) наголошують на значенні стану натхнення для творчих особистостей. *Натхнення* – це творчий підйом, приплив творчих сил, стан напруги, творчого хвилювання, яке характеризується підвищеною загальною активністю людини, усвідомленням легкості творчості, переживанням «одержимості», емоційного підйому. Натхнення сприяє творчій уяві, фантазії, тому що у свідомості легко виникають численні яскраві образи, думки, асоціації [3, с. 126-127]. У мить кульмінації творчого процесу натхнення може переходити в екстаз – осяяння (інсайт), відкриття. Успішне закінчення творчого процесу супроводжується виникненням позитивних емоцій: *задоволенням, радіщами, захопленням*.

Як правило, чим багатша емоційна пам'ять художника, чим гостріше він переживає події, що відбуваються навколо нього, тим багатші художні образи, породжені ним. Різним художникам притаманна індивідуальна колористична палітра сприйняття, свої образи, тому одну й ту ж саму тему кожний із них трактує по-своєму. Будь-який предмет, стан природи, звук, слово, аромат викликають неповторні колірні асоціації. Тому мистецтво глибоко індивідуальне. Кожний твір – це суб'єктивний світ переживань художника. Через колір він доносить до нас певні образи, народжені словами, музичними творами, віршованими формами.

Видатні художники-педагоги, такі, як І. Крамської, І. Рєпін, В. Стасов, П. Чистяков та ін., надавали особливого значення розвитку естетичних почуттів своїх учнів, учили бачити прекрасне в усьому і доносити його до глядача у своїх творах.

Відтак, розвиток емоційного відношення до прекрасного є необхідною умовою успішної навчально-творчої діяльності, а отже, основою професійно-творчого саморозвитку і самореалізації майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Література

1. Зязюн І. А. Естетичний досвід особи. Формування і сфери вияву / І. А. Зязюн. – К. : Вища школа, 1976. – 172 с.
2. Ермолаєва-Томина Л. Б. Психологія художественного творчества : учебное пособие для вузов. – 2-е изд. / Л. Б. Ермолаєва-Томина. – М. : Академический Проект, 2003. – 304 с.
3. Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2009. – 448 с.
4. Кузин В. С. Психология / В. С. Кузин. – М. : Высшая школа, 1974. – 280 с.
5. Рудницька О. П. Педагогіка : загальна та мистецька : [навчальний посібник] / О. П. Рудницька. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2005. – 360 с.